

**PRIVIND SPRE VIITOR: LIBERALISMUL ROMÂNESC ÎN
ORIZONTUL URMĂTORULUI DECENIU**

Valeriu Stoica, Dragoș Paul Aligică

Istoria post decembristă a principalului vehicul instituțional al liberalismului românesc, anume a PNL, nu a fost deloc lipsită de starturi ratate, eșecuri și dezamăgiri. Cu toate acestea, după un deceniu de frământări, facțiuni, fuziuni, sciziuni, grupări și regroupări, după alegerile generale din 2000, PNL a ieșit din zona instabilității și a intrat într-o perioadă de relansare și expansiune pe plan național, dublată de un efort de dezvoltare organizațională și restructurare internă. Succesul acestui efort, măsurat prin rezultatele de la alegerile locale din 2004, face ca, acum, principala preocupare să nu mai fie supraviețuirea sau coagularea, ci direcția de acțiune în promovarea principiilor și politicilor liberale în următorul ciclu electoral. PNL pare a fi devenit, în sfârșit, nu doar expresia politică a sentimentelor și aspirațiilor liberale din România, ci un instrument sau vehicul politic relativ funcțional, capabil să transpună în practică aceste sentimente și aspirații. Indiferent de rezultatul alegerilor generale din 2004, întrebarea cu care liberalii se confruntă la sfârșitul ciclului electoral 2000-2004 este: care sunt pașii următori, încotro PNL? Care sunt direcțiile în care partidul trebuie să evolueze? Care este strategia optimă prin care acest partid poate transforma cultura și realitatea politică românească, într-o direcție liberală?

Strategia cu care PNL a intrat în ciclul electoral 2001-2004 a fost fundamentată pe două premise cheie.

Prima premisă se referea la necesitatea echilibrării spectrului politic ca o condiție necesară constituirii unui sistem politic funcțional în România. Toată experiența post-decembristă arată că principala cauză a întârzierii în reforma politică și economică a fost exact lipsa unui sistem politic funcțional, capabil de a fi folosit ca instrument de administrație, reformă și dezvoltare. Cauze diverse au dus la această situație, dar în ciclul electoral 2001-2004, lipsa unei contraponderi la PSD și tendințele sale autoritariste și oligarhice reprezentau principalul obstacol în constituirea acestui sistem.

A doua premisă se referea la necesitatea ca reechilibrarea spectrului politic să nu se facă aleator, ci în paralel și sincron cu reșezarea la nivelul platformelor ideologice și a platformelor de acțiune politică ale principalelor forțe politice. Dat fiind acest fapt, strategia PNL în orizontul 2000-2004 a avut două ținte: una defensivă și una constructivă. În plan defensiv a fost vizată izolarea și neutralizarea pericolului reprezentat de forțele politice bazate pe platforme extremiste și a temelor care pot alimenta aceste forțe. În acest sens, principala problemă a constituit-o PRM, iar modul în care PNL a redefinit și tratat tema națională este exemplar. În plan constructiv, a fost avută în

vedere articularea unei platforme doctrinare care să reflecte, în mod adecvat, nevoile și realitățile politice, economice și sociale ale electoratului român. În acest sens, principala temă a constituit-o coagularea în jurul doctrinei liberale clasice a unui structuri programatice și de politici publice care să acopere spațiul politic de centru și cel de centru-dreapta, așa cum sunt ele definite în contextul specific României începutului de mileniu prin valorile, nevoile și aspirațiile electoratului.

Date fiind toate acestea și dacă privim alegerile locale și rezultatele lor, luând ca puncte de reper orizontul mai vast al ciclului electoral și cele două ținte strategice mai sus menționate, se pot face următoarele observații: (a) alianța PNL-PD și-a demonstrat viabilitatea și capacitatea de a fi principalul instrument de realizare a acestor obiective strategice; (b) o dată cu aceste alegeri s-a creat o șansă extraordinară pentru clasa politică românească de a forța procesul de echilibrare a spațiului politic românesc. Electoratul român este pregătit să susțină crearea unui sistem politic echilibrat, organizat în jurul a doi poli majori de putere. Ceea ce nu este foarte clar încă, este dacă politicienii români sunt pregătiți să vină în întâmpinarea electoratului în acest sens; (c) rezultatele pun sub semnul întrebării teza potrivit căreia vocația PNL este aceea de a fi un partid pivot, de 7-10%, care să speculeze un joc intern între două blocuri electorale majore, pe modelul liberalilor germani; (d) PNL ca instituție politică a demonstrat că a dobândit capacitatea de a funcționa coerent și consecvent în aplicarea strategiei convenite, în ciuda tulburărilor interne provocate de implementarea ei internă. Ideea Alianței a fost privită cu reticență din motive principiale în anumite zone ale partidului și cu o opoziție înverșunată din alte motive, în alte zone ale partidului. Ceea ce este important însă, este că deși aceste două reacții au generat convulsii interne, ele au fost neutralizate trecând chiar printr-un congres extraordinar, astfel încât linia strategică a partidului a continuat coerent și unitar. Felul în care au fost depășite aceste sincope, precum și felul în care au fost înlăturate mai târziu anumite blocaje în punerea în practică a ideii Alianței, au fost nu numai o dovadă de maturitate politică a liderilor implicați, dar și un semnal că PNL este acum un partid în care structurile instituționale sunt funcționale și nu doar simple cuvinte pe hârtie.

Privind toate cele de mai sus, se poate concluziona că alegerile locale din 2004 au încheiat o etapă în evoluția politică a liberalismului românesc, și în speță a PNL, și deschid o nouă etapă strategică care are o semnificație ce trece dincolo de parametrii actualului ciclu electoral. Întrebarea este: încotro se îndreaptă de aici înainte liberalismul românesc, prin principalul său vehicul politic, PNL, acum consolidat?

La această întrebare pot fi formulate ca răspuns mai multe scenarii posibile. Patru dintre ele sunt demne de luat în discuție:

1. PNL și PD își vor continua separat evoluția politică. PNL va rămâne în acest caz un partid de tip liberal-social, cantonat în zona 7-15% și va juca partitura pivotului politic pe centrul spectrului politic;

2. PNL și PD își vor continua separat evoluția politică. PNL va rămâne un partid liberal radical – libertarian, cantonat în zona 7-10% și va capta un electoral specific de dreapta;

3. PNL și PD își vor continua separat evoluția politică. PNL va trebui să încerce să devină de unul sigur polul de centru-dreapta, transformându-se într-o entitate de tip popular, federând în interior mai multe curente de centru dreapta;

4. Procesul de coagulare a polului politic contra-pondere la PSD prin Alianța D.A. va trebui să continue indiferent de obstacolele și tentațiile ce vor apărea în mod inevitabil, mai ales în condițiile victoriei în alegeri. Construcția politică ce se conturează

deja, prin Alianța D.A., să se dezvolte nu numai ca pondere electorală, ci și structural, nu numai în exterior, ci și intern, și să se transforme într-un mare partid de centru-dreapta. Acest partid ar face ca procesul de reșezare ideologică și programatică a spațiului politic românesc să treacă într-o nouă fază, iar federarea curentelor de centru-dreapta și de centru să se facă pe o bază de putere politică majoră, ancorată european în Partidul Popular.

Așa cum se știe, un proiect politic în direcția celui de al patrulea scenariu menționat mai sus, a fost supus dezbaterii publice în vara anului 2004, imediat după alegerile locale. Acest proiect conține implicit în el, ca varianta de avarie, și scenariul al treilea, considerat însă suboptimal. Proiectul a fost considerat de mulți drept o provocare. În realitate este vorba de o confuzie din partea acestora.

Provocarea reală este cea adresată de însăși realitatea politică românească ce forțează PNL, ca vehicul al liberalismului și dreptei românești să ia o serie de decizii majore în următorul interval. Ce fel de vehicul politic dorim să avem pentru ideile și valorile liberale? Cum definim liberalismul românesc? Care trebuie să fie natura și cuprinderea sa? Este liberalismul românesc social-liberalism, este liberalism clasic, este libertarianism, este neo-conservatorism, sau este o formulă politică special definită pentru o platformă comună pentru toate cele de mai sus? Care trebuie să fie obiectivele organizaționale ale PNL? Realitatea politică, economică și socială a României obliga entitățile politice să se adapteze pentru a o reflecta și reprezenta corect, cu riscul că, dacă nu o fac, se vor mișca într-un univers ideologic abstract și irealist. În ce măsură PNL, ca instituție politică, trebuie să se ajusteze la realitățile românești, și în ce măsură trebuie să rămână cantonat într-un set sau altul de principii doctrinare? Aceste sunt provocările momentului, iar proiectul fuziunii prezentat în vara 2004 a reprezentat un răspuns la aceste provocări și nu o provocare în sine, așa cum l-au perceput unii.

Liberalii români, definiți în sensul larg al termenului – care pare a fi și cel adecvat situației din România –, adică membrii acelei familii politice care împărtășesc o platformă și niște idei și valori politice de centru-dreapta, nu pot evita confruntarea cu aceste probleme. Deciziile ce urmează să fie luate nu trebuie să fie rezultatul conjuncturii sau hazardului și nici al voinței și mașinațiilor unui grup sau altul de putere. Fiecare dintre cele patru scenarii, cu toate ramificațiile lor politice, doctrinare și intelectuale trebuie clar articulate, comparate și dezbătute public. Discuțiile în jurul acestor teme ar putea alcătui nu numai una dintre cele mai spectaculoase și interesante dezbateri publice din perioada post comunistă, dar mai mult, prin consecințele lor în plan politic, ar putea marca istoria politică românească pentru următoarele decenii. Este unul dintre momentele speciale în care gânditorii politici și intelectualii liberali români trebuie să preia direcția dezbaterii publice. În caz contrar, eșecul în valorificarea acestui moment istoric, fără precedent, nu va mai putea fie pus niciodată doar pe umerii oamenilor politici, iar intelectualii liberali vor trebui să împartă responsabilitatea cu aceștia.